

Θασίων

διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου

gh

ΤΙΜΗ: 7 €

Για να ξέρεις προς τα πού αρμενίζει το νησί σου...

Θασίωτη

διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ:

Ηλίας Πετρόπουλος, ένας «αξέχαστος ξεχασμένος» 3

Ο γιορτασμός της 106ης Επετείου απελευθέρωσης
της Θάσου από τον οθωμανικό ζυγό 6

ΚΟΥΚΙΔΕΣ 8

ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΒΑΛΑΣ - ΘΑΣΟΥ 18

«Όχι στο ξεπούλημα των μνημείων»!

Απεργία στην εφορεία αρχαιοτήτων Καβάλας-Θάσου
λόγω του «υπερταμείου» 19

ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΕΡΑΚΟΥΔΗΣ:

Το Μουσείο κέρινων ομοιωμάτων του Θεόδωρου Κοκκινίδη
στα Κηπιά Καβάλας 23

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΔΗΣ:

Ιλαρίων Καρατζόγλου: Αγωνιστής ή πειρατής; 26

Τότε και... Τώρα 38

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ: Ο Φοιτητής (διήγημα) 40

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: Δάνειες ανάσες (ποίηση) 46

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ: Συνομωσία (ποίηση) 48

π. Γ.Ι. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ύμνος στην Αγάπη (ποίηση) 49

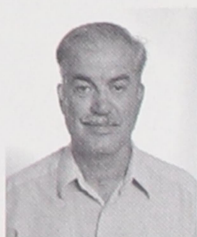
Μια εκδήλωση υπέρβασης και πνευματικής ανάβασης
στο Καλογερικό της Θάσου 50

ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΕΡΑΚΟΥΔΗΣ: Τα Θασίτ'κα:

Τα σκώτια τ' γουργουλίζαν, αλλά μπορεί να ήταν κι πόρδους 51

Ιλαρίων Καρατζόγλου:

Αγωνιστής ή πειρατής; *

Γράφει ο Γιώργος Αυγουστίδης

Αφορμή για τη δημοσίευση αυτή στάθηκε ο εντοπισμός στο αρχείο της Ι. Μονής Βατοπαιδίου το 2002, επιστολής του Κακιραχιώτη προύχοντα Γιαννάκη Οικονόμου με ημερομηνία 25 Μαρτίου 1841. Με την επιστολή του αυτή ο Οικονόμου ενημερώνει το μοναστήρι για την εμφάνιση στη θάλασσα ανάμεσα στο Άγιον Όρος και στη Θάσο, του Ιλαρίωνα με καταγωγή από την Καβάλα, προσώπου αμφιλεγόμενου της εποχής αυτής.

Για τον Ιλαρίωνα αυτόν το 1987 ο αείμνηστος καθηγητής Απόστολος Βακαλόπουλος δημοσίευσε εργασία του στα πρακτικά του Β' συμποσίου «Η Καβάλα και η περιοχή της» με θέμα: *οι άγνωστοι Μακεδόνες αγωνιστές του '21 και πρόδρομοι των μακεδονομάχων, Ιλαρίων Καρατζόγλου από την Καβάλα και Βασίλειος Αθανασίου από την Παλαιοχώρα Αρναίας, (Σοποτνίκια).*

Στη δημοσίευση αυτή ο Απ. Βακαλόπουλος αναφερόμενος στη μυθιστορηματική, σχεδόν κινηματογραφική ζωή ενός ληστή και αιμοβόρου ανθρώπου, του Ιλαρίωνα, την οποία αναδημοσίευσε αυτούσια από την εφημερίδα του Ι. Φιλήμονα ο «Αιών», (φύλλο 4-8 Φεβρουαρίου 1842), ανατρέπει τα στοιχεία του Φιλήμονα και καταλήγει: *Δεν έχει καμιά απολύτως σχέση (εννοεί ο ληστής) με το γενναίο παληκάρι της Καβάλας, τον Ιλαρίωνα Καρατζόγλου, τον παλιό αγωνιστή και πρόδρομο Μακεδονομάχο, τον οποίο αποδίδω λευκό Έλληνα στην Ιστορία. Και γι' αυτό αισθάνομαι μεγάλη ικανοποίηση και χαρά.*

Στο πρώτο μέρος παρουσιάζω τη δημοσίευση της εφημερίδας του Φιλήμονα «Αιών» που έχει τον τίτλο: «Τα κατά τον Αλβανό πειρατή Ιλαρίωνα», και ημερομηνία όπως αναφέρουμε, Φεβρουάριος 1842. Είναι ανώνυμη, μόνο στο τέλος

* Στις σελίδες που ακολουθούν δημοσιεύουμε ολόκληρη την εργασία του τακτικού μας συνεργάτη Γιώργου Αυγουστίδη, πιστεύοντας ότι οι αναγνώστες μας θα απολαύσουν μία απίστευτη ιστορία που ξετυλίχτηκε στα χρόνια 1825-1841. Έρωτες, εκδίκηση, ηρωισμοί, ανατροπές. Αυτό γίνεται ώστε οι αναγνώστες μας έχοντας άμεση γνώση και των τριών εκδοχών της ιστορίας να βγάλουν οι ίδιοι το συμπέρασμά τους. (Σημ. του εκδότη).

αντί για την υπογραφή του συγγραφέα αναφέρει: «εκ της Εστραφέτης», λέξη για την οποία ο Βακαλόπουλος σημειώνει: προέρχεται από τη γαλλική *Estafette* και αυτή από την ιταλική *Stafetta* που σημαίνει ταχυδρόμος, αγγελιοφόρος. Ο καθηγητής δεν μας διευκρινίζει αν η *Εσταφέττη* αυτή υπήρξε εφημερίδα ή περιοδικό που ο Φιλήμων δεν ένιωσε την ανάγκη να δώσει περισσότερες πληροφορίες.

Στο σημείο αυτό πρέπει να υπογραμμίσω ότι ο Φιλήμων υπήρξε σύγχρονος των γεγονότων που εξιστορεί, σημειώνω ακόμη την καταγεγραμμένη άποψη του Απ. Βακαλόπουλου για τον Φιλήμονα στη δημοσίευση: πλαστογράφος μάλλον και μυθιστοριογράφος.

Η γλώσσα της εφημερίδας είναι η απλή καθαρεύουσα, κατανοητή στους περισσότερους και για το λόγο αυτό αναδημοσιεύω τη μυθιστορηματική ζωή του Ιλαρίωνα σχεδόν αυτολεξεί. Στη συνέχεια θα δημοσιεύσω τα επιχειρήματα του Απ. Βακαλόπουλου που απορρίπτει ως πλαστοργό τον Φιλήμονα και στο τέλος δημοσιεύω την επιστολή του Γιαννάκη Οικονόμου, σύγχρονου του Ιλαρίωνα και γνώστη των δραστηριοτήτων του, με την οποία ο αναγνώστης θα βγάλει αβίαστα το δικό του συμπέρασμα. Ο Ιλαρίων λοιπόν υπήρξε πατριώτης ή αδυσώπητος πειρατής;

1. ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΛΒΑΝΟ ΠΕΙΡΑΤΗ ΙΛΑΡΙΩΝΑ

(Η αφήγηση της εφημερίδας ΑΙΩΝ 24-2-1842)

Ο Βουζής Τσιακελής, γνωστός υπό το όνομα Ιλαρίων, εγεννήθη εις Αλβανίαν τω 1874. Εκκαίδεκαετής (σ.σ. 16 χρονών) την ηλικίαν ηράσθη της γυναικός Αγά τινος Τούρκου ονόματι Γιουσούφ. Παραλαβών τινας φίλους του πορεύεται εις την οικίαν του αγά, βάλλει πυρ εις αυτήν, αυτόν δε τον Γιουσούφ ζητούντα μετά των οικετών να αντιστή τραυματίζει, παραιτεί κατά γης ημιθανή, αρπάζει τη γυναίκα του και φεύγει μετ' αυτής εις Θεσσαλονίκη. Εις την πόλη ταύτην ο Βουζής εγκολπούται τον Ισλαμισμόν, νυμφεύεται την αρπαγείσαν και καταλέγεται ως εθελοντής εις το τάγμα των Αλβανών. Οι δε αρχηγοί του βλέποντες το δραστήριον και γενναίον του ανδρός προβιβάζουσι αυτόν και παρευθύς γίνεται γιουζμπασης, δηλαδή καπετάνος. Τότε παραιτήσε το παλαιόν του όνομα και ωνομάσθη Οσμάν Αρίφ.

Εν μια των ημερών διατάττεται να εξέλθῃ εις προϋπάντηση του νέου Μουσελίμη στελλομένου από Κωνσταντινούπολιν, αλλά έμεινε κεραυνόβλητος ότε αποβλέψας εις αυτόν ανεγνώρισε εκείνον τον Γιουσούφ αγά του οποίου ήρπασε τη γυναίκα και τον οποίον εθάρρει ότι εφόνευσε. Με όλο δε ότι ο Μουσελίμης δεν εφάνη να τον αναγνώρισεν επίσης, ο Οσμάν όμως μόλις επανέλθων εις Θεσσαλονίκη, εκβαίνει εφ' ίππου, εξέρχεται της πόλεως και κρύπτεται εις το όρος. Θέλομεν δε ιδεί ότι και άλλοτε μετά ταύτα συνέπεσε να ανταμωθεί μετά του Γιουσούφ. Τώρα δε από αίσθημα ζηλοτυπίας κινούμενος και φοβούμενος μη η γυνή του πέσει εκ νέου εις τας χείρας του Γιουσούφ, αναγκάζει την ταλαίπωρο να πεί φάρμακο, και αφήνει αυτήν σπαραττόμενη από τας οδύνας του θανάτου.

Ολίγον χρόνο μετά το συμβάν τούτο, συμμορία ληστών αναφανείσα περί τω Ἄθω, εμάστιζε όλα τα πέριξ διά ληστειών και φόνων και πολλών άλλων κακουργημάτων. Μεταξύ άλλων αναφέρεται και το επόμενο συμβάν το οποίο δίδει ακριβή ιδέα της περί το κακουργεῖν ικανότητος των ανθρώπων εκείνων. Μία νύκτα εισέδυσαν εις την οικίαν όπου εκατοίκει ο Ιουδαῖος Βεν Ιούδας, τραπεζίτης του Πασά. Μη στέργοντα δε να τους παραδώσει το αργύριόν του, ιδού τι επενόησαν διά να τον βιάσωσι να μαρτυρήσει πού το είχε κρύψει. Δέσαντες αυτόν με σχοινίο από τους βραχίονας τον εκρέμασαν εις τι δένδρο, έφερον έπειτα τους βόσκοντας εις την αυλήν χοίρους και τους έβαλαν υπό τους πόδας του. Ο ταλαίπωρος Βεν Ιούδας διά να σώσει τους γυμνούς πόδας του από την αδηφαγίαν των ζώων τούτων συστέλλει αυτούς όσον ημπορεί περισσότερο, αλλά κεκοπιακώς και μη δυνάμενος πλέον να τους κατέχει ούτω μετεώρους παραδίδει τους θησαυρούς του διά να αποφύγει το προκείμενο φρικτόν βάσανο, αλλ' εις μάτην ήλπισεν ότι προσφέρων τα χρήματα ήθελεν καν σώσει την ζωήν. Ο άγριος λήσταρχος Οσμάν κενώνει κατ' αυτού την καραμπίνα και κόπτων τα σχοινία παραδίδει αυτόν βρώμα (τροφή) εις τα βορβοροφάγα κτήνη.

Η αγγελία του κακουργήματος τούτου τοσούτο παρώργισεν τον Πασά της Θεσσαλονίκης ώστε χωρίς αναβολήν καιρού απέστειλεν λόχο στρατιωτών προς καταδίωξη των κακούργων. Ο Οσμάν (νιώθοντας) εαυτόν εις κίνδυνο, παραιτεί το όρος, καταβαίνει εις τον αιγιαλόν, αγοράζει εν πλοίο όπερ μεταφέρει αυτόν και τους μετ' αυτού εις τας νήσους του διαβόλου κειμένας κατά τον κόλπο της Θεσσαλονίκης.

Ορμώμενος εκ του ασύλου τούτου ο Οσμάν εξηκολούθει τας ληστρικάς του επιδρομάς αφού κατήρτισε το πλοίον του ως είναι παρασκευασμένα τα πειρατικά πλοία. Εν μια των ημερών πίπτει εις τας χείρας των πλοίο ανήκον εις έμπορο τινά της Βεροίας όστις επέστρεφε από την Κωνσταντινούπολιν, όπου είχε πουλήσει φορτίο κασμιρίων και πολυτίμων μεταλλίνων σκευών. Επί του πλοίου ήσαν ο εκ Βεροίας έμπορος, ιδιοκτήτης συνάμα και πλοίαρχος, η γυνή του, ο εξαετής αυτών παις και τινες ναύται. Εις βραχύ χρόνου διάστημα οι πειραταί επέβησαν του πλοίου δεσμεύσαντες όλους τους επ' αυτού μη δυναμένους ν' αντιτάξωσιν ουδεμίαν αντίσταση, ήρχισαν να αναζητώσι το εκ της πωλήσεως των πραγματειών συναχθέν χρυσίο, αλλά πουθενά δεν ημπόρεσαν να το εύρωσι. Ο Οσμάν ερωτά τον εκ Βεροίας έμπορο πού έκρυψε τους θησαυρούς του, αλλ' εκείνος δεν αποκρίνεται τίποτε. Τότε ο Οσμάν προστάζει και τον δένουν εις το μεγάλο κατάρτιον του πλοίου, απειλεί δε ότι αν δε λαλήσει, η γυνή και ο παις του θέλουν πάθει ανήκουστα δεινά. Ο έμπορος και η γυνή του σιωπώσι.

Ήρχισαν τότε να βασανίζωσι αυτούς ανηλεώς, άλλοι έχυνον επ' αυτών ζέον ύδωρ, άλλοι κεντούσαν αυτούς με τας αιχμάς των λογχών. Οι δυστυχείς εκβάλλουσι φωνάς φρικτάς, αλλά φυλάττουσι το μυστικόν των. Τέλος ο Οσμάνης προστάζει να εμβυθήσωσι το παιδί εις το βραστόν νερόν. Η προσταγή μέλλει να εκτελεσθή αλλ' εις την θεάν ταύτην η μήτηρ ηττωμένη μαρτυρεί με θνήσκουσας φωνή τον τόπον όπου ήσαν κεκρυμμένα τα πλούτη των. Ο Οσμάνης λαμβάνει τον χρυσόν και τον άργυρο, μεταβιβάζει τους ναύτας εις το εαυτού πλοίο διά να τους πωλήσει, ή να τους ενώσει μετά των οπαδών του, προσπασσαλεύει τη γυναίκα και

το παιδί εις το κατάρτι όπου ήτο ήδη δεδεμένος ο δύστηνος έμπορος, ανοίγει όλα τα πανιά του πλοίου, και αφήνει αυτό εις τους ανέμους και τα κύματα. Το πλοίο έφθασε ούτω εις τον κόλπον της Αίνου όπου αλιείς ευρόντες αυτό οδήγησαν εντός του λιμένος. Ο έμπορος ήτο ημιθανής, η δε γυνή του και ο υιός των δεν ήσαν ζώντες.

Η εις τας νήσους του Διαβόλου διατριβή του ήτο όργια διηνεκή. Η Τουρκική εξουσία εφρόντιζε πολλά ολίγο να του ταράξη εκεί την ησυχίαν και από το άσυλο τούτο εξήρχετο τότε μόνο, όταν οσφραίνετο πλησιάζουσιν πλουσίαν τινά άγρια. Η Ελληνική επανάσταση απέσπασε τέλος αυτόν από τας αναπαύσεις του. Οι Έλληνες κατ' εκείνη την εποχήν έστειλαν και εξήτησαν βοήθειαν, αλλ' αυτός την ηρνήθη προφασιζόμενος ότι επρέσβευε την μουσουλμανική θρησκεία, ο δε αληθής λόγος ήτο, αναμφιβόλως, ότι τον εσύμφερε περισσότερο να υπηρετήσει την Τουρκική εξουσία. Τω όντι δε καθώπλισε τους οπαδούς του, και παρουσιάσθη επικεφαλής αυτών εις τον Ομέρ Πασά προ των τειχών του Μεσολογγίου. Αλλά έμεινε έκπληκτος αναγνωρίσας ως τοποτηρητήν του Πασά εκείνον τον Γιουσούφ, του οποίου ήρπασε ποτέ (= κάποτε) τη γυναίκα του και με τον οποίον συνηντήθη προ τινων ήδη ετών εις την Θεσσαλονίκη. Αλλά και τώρα ως και τότε δεν ανεγνωρίσθη υπό του Γιουσούφ.

Γνωστή είναι η άλωσις του Μεσολογγίου και τα δεινά, όσα υπέστησαν οι δυστυχείς αυτού κάτοικοι. Τις αμφιβάλλει, ότι των οικτρών εκείνων σφαγών και κακώσεων συμμετέσχε κατά μέγα μέρος ο Οσμάν και οι οπαδοί του; Μετά τη μάχη ο Γιουσούφ, ο τοποτηρητής του Πασά, ευρέθη σφαγμένος παρά τον ίππον του, τον οποίον έμενε μόνος να φυλάττη. Ήτο εναργές ότι έπεσε θύμα δολοφονίας, αλλ' ο δολοφόνος έμεινεν άγνωστος. Μετά το θάνατο του Γιουσούφ έκλεξεν ο Πασάς τοποτηρητήν του τον Οσμάν αλλά δεν έμελλε πολύν καιρόν να καθέξη τη θέση ταύτη. Ο Οσμάν έφερε μεθ' εαυτού Ελληνίδα τινά νεάνιν εκ Πατρών, καλουμένη Φεδώρα, ήτο αύτη ενδεδυμένη ως ανήρ, ανέβαινε εφ' ίππου και τον συνώδευεν εις όλας του τας εκστρατείας. Η ωραιότης αυτής ηρέθισε την επιθυμίαν δύο νεανίσκων Τούρκων ανεψιών του Πασά. Ούτοι καταλαβόντες αυτήν μόνη την αρπάζουν, τη σύρουν εις τας σκηνάς των και πράττουσι μετ' αυτής τα μέγιστα. Ο Οσμάν φθάνει μανιακός φονεύει τους δύο νέους και εις τον θυμόν του επάνω κτυπά επίσης και την νέαν Ελληνίδα· διά να διαφύγει δε την αγανάκτηση του Πασά αρνείται την σημαίαν και την λατρείαν του Προφήτου, δέχεται το ύδωρ του βαπτίσματος, λαμβάνει τον σταυρόν και μάχεται εις τας τάξεις των Ελλήνων.

Επολέμησεν υπέρ αυτών όσο καιρόν διήρκεσεν ο πόλεμος της ανεξαρτησίας. Ότε ο πόλεμος ετελείωσεν, το μοναστήριον του Άθωνος ηνεώχθη δια να δεχθή εις τους κόλπους του νέον μοναστήν. Ο μοναστής ούτος ήτο ο Οσμάν όστις εισέρχεται με ενδύματα καλογήρου φέρων όνομα Ιλαρίων. Εις το νέο τούτο στάδιο ο Ιλαρίων διεκρίθη μεταξύ των μοναχών ως προς τον θρησκευτικόν του ζήλο, την ευλάβειαν και την εγκράτειαν, ώστε απέκτησεν εντός της μονής μεγάλην υπόληψιν. Πολλάκις δε έφερεν εις τους αρρώστους και τους πένητας τα θρησκευτικά βοηθήματα.

Μίαν ημέραν του έτους 1839 προσεκλήθη εις Θεσσαλονίκη να προσφέρει τη μετάδοση (θεία κοινωνία) εις νοσούσα τινά. Αλλά πόσο έμεινε εκθαμβημένος αναγνωρίσας την θνήσκουσα ήτις επικαλείτο την βοήθειάν του ως την εκ Πατρών νέαν Ελληνίδα Φεδώραν!

Ολίγον χρόνο μετά το συμβάν τούτο, συμμορία ληστών αναφανείσα περί τω Ἀθῶ, εμάστιζε όλα τα πέριξ διά ληστειών και φόνων και πολλών άλλων κακουργημάτων. Μεταξύ άλλων αναφέρεται και το επόμενο συμβάν το οποίο δίδει ακριβή ιδέα της περί το κακουργεῖν ικανότητος των ανθρώπων εκείνων. Μία νύκτα εισέδυσαν εις την οικίαν όπου εκατοίκει ο Ιουδαῖος Βεν Ιούδας, τραπεζίτης του Πασά. Μη στέργοντα δε να τους παραδώσει το αργύριόν του, ιδού τι επενόησαν διά να τον βιάσωσι να μαρτυρήσει πού το είχε κρύψει. Δέσαντες αυτόν με σχοινίο από τους βραχίονας τον εκρέμασαν εις τι δένδρο, έφερον έπειτα τους βόσκοντας εις την αυλήν χοίρους και τους έβαλαν υπό τους πόδας του. Ο ταλαίπωρος Βεν Ιούδας διά να σώσει τους γυμνούς πόδας του από την αδηφαγίαν των ζώων τούτων συστέλλει αυτούς όσον ημπορεί περισσότερο, αλλά κεκοπιακώς και μη δυνάμενος πλέον να τους κατέχει ούτω μετεώρους παραδίδει τους θησαυρούς του διά να αποφύγει το προκείμενο φρικτόν βάσανο, αλλ' εις μάτην ήλπισεν ότι προσφέρων τα χρήματα ήθελεν καν σώσει την ζωήν. Ο άγριος λήσταρχος Οσμάν κενώνει κατ' αυτού την καραμπίνα και κόπτων τα σχοινία παραδίδει αυτόν βρώμα (τροφή) εις τα βορβοροφάγα κτήνη.

Η αγγελία του κακουργήματος τούτου τοσούτο παρώργισεν τον Πασά της Θεσσαλονίκης ώστε χωρίς αναβολήν καιρού απέστειλεν λόχο στρατιωτών προς καταδίωξη των κακούργων. Ο Οσμάν (νιώθοντας) εαυτόν εις κίνδυνο, παραιτεί το όρος, καταβαίνει εις τον αιγιαλόν, αγοράζει εν πλοίο όπερ μεταφέρει αυτόν και τους μετ' αυτού εις τας νήσους του διαβόλου κειμένας κατά τον κόλπο της Θεσσαλονίκης.

Ορμώμενος εκ του ασύλου τούτου ο Οσμάν εξηκολούθει τας ληστρικάς του επιδρομάς αφού κατήρτισε το πλοίον του ως είναι παρασκευασμένα τα πειρατικά πλοία. Εν μια των ημερών πίπτει εις τας χείρας των πλοίο ανήκον εις έμπορο τινά της Βεροίας όστις επέστρεφε από την Κωνσταντινούπολιν, όπου είχε πουλήσει φορτίο κασμιρίων και πολυτίμων μεταλλίνων σκευών. Επί του πλοίου ήσαν ο εκ Βεροίας έμπορος, ιδιοκτήτης συνάμα και πλοίαρχος, η γυνή του, ο εξαετής αυτών παις και τινες ναύται. Εις βραχύ χρόνου διάστημα οι πειραταί επέβησαν του πλοίου δεσμεύσαντες όλους τους επ' αυτού μη δυναμένους ν' αντιτάξωσιν ουδεμίαν αντίσταση, ήρχισαν να αναζητώσι το εκ της πωλήσεως των πραγματειών συναχθέν χρυσίο, αλλά πουθενά δεν ημπόρεσαν να το εύρωσι. Ο Οσμάν ερωτά τον εκ Βεροίας έμπορο πού έκρυψε τους θησαυρούς του, αλλ' εκείνος δεν αποκρίνεται τίποτε. Τότε ο Οσμάν προστάζει και τον δένουν εις το μεγάλο κατάρτιον του πλοίου, απειλεί δε ότι αν δε λαλήσει, η γυνή και ο παις του θέλουν πάθει ανήκουστα δεινά. Ο έμπορος και η γυνή του σιωπώσι.

Ήρχισαν τότε να βασανίζωσι αυτούς ανηλεώς, άλλοι έχυνον επ' αυτών ζέον ύδωρ, άλλοι κεντούσαν αυτούς με τας αιχμάς των λογχών. Οι δυστυχείς εκβάλλουσι φωνάς φρικτάς, αλλά φυλάττουσι το μυστικόν των. Τέλος ο Οσμάνης προστάζει να εμβυθήσωσι το παιδί εις το βραστόν νερόν. Η προσταγή μέλλει να εκτελεσθή αλλ' εις την θεάν ταύτην η μήτηρ ηττωμένη μαρτυρεί με θνήσκουσιν φωνή τον τόπον όπου ήσαν κεκρυμμένα τα πλούτη των. Ο Οσμάνης λαμβάνει τον χρυσόν και τον άργυρο, μεταβιβάζει τους ναύτας εις το εαυτού πλοίο διά να τους πωλήσει, ή να τους ενώσει μετά των οπαδών του, προσπασσαλεύει τη γυναίκα και

του δραγουμάνου Γεωργίου καθημένου παρά τους πόδας του Πασά και του εμπήγει το εγχειρίδιο, πριν ο Γεώργιος ή ο κύριός του προλάβωσι να υπερασπίσουν εαυτούς. Οι φύλακες του Πασά τρέχουν εις τας κραυγάς του, ο δολοφόνος ζητεί να αντιστεί αλλά ανωφελώς, συλλαμβάνεται και καταντά εις αυτόν αδύνατο το παραμικρόν κίνημα.

Υποβληθείς εις ανάκριση ο Ιλαρίων ομολόγησε όλα του τα εγκλήματα, κομπάζων επ' αυτοίς και μετρών με το κομβολόγιο τον αριθμόν των θυμάτων του.

Μετά την εις θάνατον καταδίκη του εφέρθη εις Κωνσταντινούπολη. Η περίστασις αύτη έδωκεν ίσως αφορμή εις ψευδή φήμη ότι εφονεύθη εις την πόλιν ταύτη. Από Κωνσταντινούπολη εφέρθη πάλιν εις Θεσσαλονίκη και εκεί εξετελέσθη η καταδίκη του.

2. Η ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ ΑΠ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ο καθηγητής με τον αστείρευτο επιστημονικό οίστρο είχε εντοπίσει στα **Απομνημονεύματα** του αγωνιστή της Επανάστασης Γιάννη Μακρυγιάννη τον Καβαλιώτη Ιλαρίωνα Καρατζόγλου, φίλο του Μακρυγιάννη και φλογερό πατριώτη. Δίνει το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εξελίσσεται η διαδρομή του Ιλαρίωνα καταλήγοντας στο συμπέρασμα που αναφέραμε ήδη πιο πάνω, ότι ο Ιλαρίων αντίθετα από τα γραφόμενα του Φιλήμονα, υπήρξε φλογερός πατριώτης. Απροσδόκητη όμως υπήρξε η παραπομπή του εκδότη των απομνημονευμάτων, Γιάννη Βλαχογιάννη όπου σημειώνει για τον Ιλαρίωνα: βλ. περί αυτού «Αιών» φύλ. 4-8 Φεβρουαρίου 1842. Ανατρέχοντας στην εφημερίδα αυτή διάβασε για την περιπετειώδη ζωή του Ιλαρίωνα που δημοσιεύουμε πιο πάνω.

Κατά τον Απ. Βακαλόπουλο η ιστορία των δύο φίλων (Μακρυγιάννη - Ιλαρίωνα) αρχίζει προς το τέλος του 1824 ή αρχές του 1825 όταν μέσα στις αθλιότητες των φιλονικιών των Ελλήνων κατά την πρώτη και δεύτερη φάση του εμφυλίου, οι Τούρκοι και οι Αιγύπτιοι βρίσκοντας ευκαιρία καταφέρνουν φοβερά πλήγματα οδηγώντας την επανάσταση προς το τέλος της. Η κυβέρνηση Κουντουριώτη μετά τη καταστροφή των Ψαρών (Ιούνιος 1824) φοβούμενη απόβαση στα νησιά Ύδρα και Σπέτσες μεταφέρει εκεί 5.000 άνδρες ώσπου να περάσει ο κίνδυνος. Ανάμεσά τους και το σώμα του Μακρυγιάννη. Το 1825, ενώ η Πελοπόννησος κινδυνεύει άμεσα μετά τις επιτυχίες του Ιμπραήμ και την δραστηριότητα του τουρκοαιγυπτιακού στόλου, η κυβέρνηση αποσπά εκ νέου άλλους πεντακόσιους άνδρες προερχομένους κυρίως από τη Χαλκιδική, ανάμεσά τους βρισκόταν και τα παιδιά του Εμμ. Παπά: Αθανασάκης, Νικόλαος και Ιωάννης. Εκεί κατά τη αφήγησή του, ο Μακρυγιάννης γνώρισε και το «γενναίο παλληκάρι» τον Καβαλιώτη Ιλαρίωνα.

Τα χρόνια περνούσαν, οι φύλαρχοι κατανάλωναν με απληστία τα δάνεια και η επανάσταση έφτανε στο τέλος της. Επεμβαίνουν οι μεγάλες δυνάμεις και μετά τη ναυμαχία του Ναβαρίνου (8 Οκτωβρίου 1827) ιδρύουν το μικρό ελληνικό κράτος με πρώτο κυβερνήτη τον Ιωάννη Καποδίστρια. Αυτός προσπάθησε να εντάξει στο μόνιμο τακτικό στρατό και τους άτακτους οι οποίοι σε διαφορετική περίπτωση θα αποτελούσαν σοβαρό κίνδυνο για το νεοσύστατο κράτος, όπως παρατηρεί σε

επιστολή του προς τον επικυρίαρχο Eynard. Οι Γάλλοι μένουν ανένδοτοι και έτσι έμειναν εκτός υπηρεσίας 120 αξιωματικοί, 300 υπαξιωματικοί και 1.800 στρατιώτες.

Τι απέγινε ο Ιλαρίων Καρατζόγλου, ο οποίος έμεινε έξω από το στράτευμα; Στην πρώτη απελπισία σκέφτηκε να επανέλθει κλέφτης στα βουνά. Τελικά κατέφυγε στο Άγιο Όρος (πάντα κατά την αφήγηση του Μακρυγιάννη) και αναγνωρίστηκε καπετάνιος στο Άγιον Όρος και στα Μαντεμοχώρια. Ακολουθούν διάφορα γεγονότα ήσσονος σημασίας τα οποία όμως δεν στερούνται συνομωσιολογικής αξίας. Ο Ιλαρίων έρχεται σε αντίθεση με τον πράκτορα των Ρώσων αρχιμανδρίτη Ανατόλιο, ο οποίος τον καταγγέλλει στον Ρώσο πρέσβη στην Κωνσταντινούπολη. Ο Ιλαρίων καταφεύγει στον Μεχμέτ Αλή της Αιγύπτου (μετά το 1836), αλλά αυτός δεν τον βοηθά στην ουσία.

Το 1840 ο Ιλαρίων, πάντα κατά την αφήγηση του Μακρυγιάννη, βρίσκεται και πάλι στο Άγιον Όρος. Εκεί στέλνονται μυστικά δύο γολέτες με πολεμοφόδια σε ανθρώπους «άτακτους και ακατάστατους» κατά τον Μακρυγιάννη για επικείμενη επανάσταση της Μακεδονίας. Σε συνάντησή τους σπεύδει ο φλογερός Ιλαρίων, αυτοί, όμως, ανέφεραν τα συνωμοτικά σχέδια για την επικείμενη επανάσταση στον Καρατάσο.

Ο Καρατάσος (δεν διευκρινίζεται αν πρόκειται για τον πατέρα Τάσο ή το γιο Τσάμη) προδίδει το σχέδιο στους Τούρκους οι οποίοι συλλαμβάνουν τον Ιλαρίωνα και τον φυλακίζουν στις γνωστές φυλακές του ναυστάθμου, της Κωνσταντινούπολης. Με ενέργειες του Μακρυγιάννη ο φίλος του ο Ιλαρίων αποφυλακίζεται. Ο Ιλαρίων όμως δεν χάρηκε για πολύ την ελευθερία του αφού ύστερα από λίγο τον σκότωσαν οι Τούρκοι παρακινημένοι από ρωσικό δάκτυλο με πράκτορα τον αρχιμανδρίτη Ανατόλιο.

Ο Μακρυγιάννης τελειώνει την τραγική ιστορία του Ιλαρίωνα με τα εξής απλά λόγια: «και έτσι έχασαμε έναν γενναίον άνδρα».

Ο Βακαλόπουλος προσδιορίζει το θάνατο του Ιλαρίωνα Καρατζόγλου προς το τέλος του 1841.

3. Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ 1841

Σημαντικό έγγραφο για την τεκμηρίωση αλλά και την αποκάλυψη του μυθικού αυτού προσώπου αποτελεί η επιστολή του Γιαννάκη Οικονόμου με ημερομηνία 25 Μαρτίου 1841 και αποδέκτη την Ι. Μ. Βατοπαιδίου.

Ποιος ήταν ο Γιαννάκης Οικονόμου ή Παπαοικονόμου; Από τα πολλά έγγραφα στα οποία τον συναντούμε φαίνεται ότι συμμετείχε ενεργά στα δρώμενα της Καλλιράχης από τις αρχές του πρώτου τετάρτου του 19^{ου} αιώνα μέχρι των μέσων του αιώνα αυτού. Από επιστολή που στέλνει στην Ι. Μ. Παντοκράτορος με ημερομηνία 22 Σεπτεμβρίου 1819 μπορούμε να υποθέσουμε βάσιμα ως έτος γέννησής του περίπου το 1790.

[illegible]

33

Με την επιστολή του αυτή ενημερώνει την Ι. Μονή για διάφορα θέματα όπως για τον λαδόμυλο στην Κακιράχη, για το πλούσιο μαξούλι και την προοπτική να βγουν μπροστά (δηλ. στην ελαιοσυλλογή προνόμιο μόνο των μοναστηριών και σπανιότερα κάποιων προεστών), για λογαριασμό με κάποιο χότζα και τους παρακαλεί να του στείλουν με το καΐκι την ξυλεία που συγκέντρωσε στην περιοχή του μοναστηριού. Ασφαλώς θα επρόκειτο για οικοδομήσιμη ξυλεία καστανιάς.

Το 1838 ο Γιαννάκης Οικονόμου αφιερώνει το 1/3 του μεριδίου του ελαιόμυλου στην Ι. Μ. Παντοκράτορος (τα 2/3 ήταν της μονής) ...δια να γράψουν οι άγιοι πατέρες εις την παρηρησία το όνομά μου να μνημονεύεται δια την αμαρτωλήν ψυχήν μου όθεν εις ένδειξιν και ασφάλειαν εδόθη το παρόν μου εις χείρας των αγίων επιτρόπων της ιεράς μονής ...ίνα έχει το κύρος και την ισχύν εν παντί ιερώ κριτηρίω.

1838 15 Μαρτίου Γιαννάκης του ποτέ Π' Οικονόμου υπόσχομαι.

Ο ίδιος Γιαννάκης Οικονόμου το 1844 υπογράφει μαζί με τον Αναγνώστη Οικονόμου δισέλιδη επιστολή προς τη Ι. Μ. Βατοπαιδίου με την οποία ζητούν από το μοναστήρι την αρωγή του για τη αποπεράτωση του ναού του Αγίου Δημητρίου. ...προσέτι σας αναφέρομεν ότι προ πολλών χρόνων είχομεν σκοπόν και στερεάν απόφαση δια να κατασκευάζομεν εκ θεμελίων τον ενταύθα εις την χώραν μας ιερόν και σεβάσμιον ναόν τον επ' ονόματι του αγίου και ενδόξου μεγαλομάρτυρα αγίου Δημητρίου του μυροβλύτου πλην φοβούμενοι ως αδύνατοι από χρηματικήν κατάσταση μήπως και μείνει το έργο ατελές επαρετήθημεν έως ώδε... ...Όθεν παρακαλείσθε θερμώς και η πανοσιότης σας δια να προσφέρητε μικράν βοήθειαν εις ταύτην του ιερού ναού μας ανάγκη και θέλει ονομασθείτε βέβαια ευεργέτοι πρόθυμοι, και θέλετε έχετε και το παρά του θεού ημών μισθόν και παρά του αγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου του μυροβλύτου. Τούτο αφήνομεν εις την προαίρεσίν σας.....

Μένομεν μ' όλο το προσκυνητόν και βαθύτατο σέβας και υποφαινόμεθα

Εν Καλλιράχη τη 5 Ιουνίου 1844

Της υμετέρας πανοσιότητος

Πρόθυμοι εις τας διαταγάς σας

Γιαννάκης Οικονόμου - Αναγνώστης Οικονόμου

Η οικογένειά του υπήρξε από τις πιο σημαντικές της Καλλιράχης. Κατέλαβε υψηλά αξιώματα και είχε μεγάλη προσφορά στα κοινά, σε όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας. Το επίθετο Οικονόμου και συχνά Παπαοικονόμου προέρχεται από τη ιδιότητα του φροντιστή του Παντοκρατορινού μετοχίου στην Καλλιράχη.

Ο αναγνώστης έχει τη δυνατότητα να ταυτοποιήσει τον Οικονόμου των παραπάνω εγγράφων με τον Παπαοικονόμου του εγγράφου του 1841, το οποίο θα μας απασχολήσει αμέσως πιο κάτω. Παρατηρούμε ότι στις επιστολές 1819 και 1841 η υπογραφή αλλά και ο τύπος γραφής είναι πανομοιότυπος ώστε να μην αφήνει καμιά αμφιβολία για την ταυτοποίησή του.

[illegible]

35

Στην επιστολή του 1841 η οποία αφορά τον περιβόητο Ιλαρίωνα, υπάρχουν λέξεις κλειδιά οι οποίες κατά τη γνώμη μου βοηθούν στη λύση του γρίφου όπως: τα δύο καϊκια που αναφέρονται στη διήγηση του Φιλήμονα και στην επιστολή, η τοποθέτηση της δράσης του στην Ελλάδα (ο αναγνώστης πρέπει να έχει υπόψη του ότι τα σύνορα της Ελλάδας αυτή την περίοδο έφταναν στο Σπερχειό ποταμό), οι αναφορές του Φιλήμονα, του Μακρυγιάννη αλλά και του Γιαννάκη Οικονόμου για τη δραστηριότητά του Ιλαρίωνα γύρω από τον Άθω. Οι ημερομηνίες α) 1840 από την αφήγηση του Μακρυγιάννη για δραστηριότητα του Ιλαρίωνα στον Άθω, β) της επιστολής του Οικονόμου 25 Μαρτίου 1841 επίσης για δραστηριότητά του ανοικτά του Άθω, γ) η αναφορά στον «Αιώνα» για το μοιραίο συμβάν τον Μάιο 1841 (δολοφονία στη Θεσσαλονίκη του δραγουμάνου Καρενδούτζη) δεν αφήνουν καμιά αμφιβολία ότι και οι τρεις αναφέρονται στο ίδιο πρόσωπο. Φαίνεται λοιπόν ότι ο Ιλαρίων συγκέντρωνε τα χαρακτηριστικά και από τις τρεις εκδοχές. Από την επιστολή του Οικονόμου βάσιμα μπορούμε να υποθέσουμε ότι ο Ιλαρίων υπήρξε πράγματι αγωνιστής του 1821, πικραμένος, όμως, από την μη ένταξή του στον τακτικό στρατό εστράφη προς την πειρατεία, επικίνδυνο επάγγελμα, αλλά προσοδοφόρο αυτή την εποχή.

Η ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

Της υμετέρας πανοσιότητος ταπεινώς προσκυνώ πανεβλαβώς κατασπάζομαι την αγίαν σας δεξιάν.

Και μετά την ταπεινήν μου προσκύνηση κι ερώτηση τοις περιποθήτου ημίν αγαθή σας υγείαν έρχομαι πρώτον να σας προσκυνήσω αν ερωτάτε και δια λόγου μου χάρητι θεία καλώς υγιαίνομεν και επομένως σας ειδοποιώ ότι εμάθαμεν ένα πικρόν μαντάτο ότι εις τα αυτόθι εφάνει ένα καϊκι ο κλέπτικο και εις το οποίο είναι ο Ιλαρίων και παρακαλώ να μας ειδηάσετε (= να μας ειδοποιήσετε) με ένα σχετικόν σας πώς τρέχει η υπόθεσις και πώς αυτός εφάνη εις τα αυτόθι· εμείς τον ηξέραμεν ότι ήτο εις την Ελλάδα και τώρα έξαφνα έκανε με ένα καϊκι και έχει και άλλο κατόπιν και με πόσους ανθρώπους είναι. Και ει μεν και μάθετε τα ακόλουθα πως έχουν να ακολουθήσουν κακόν σκοπόν, και άλλη καμίαν δουλειά τρέχει ξαναπαρακαλώ να έχω τελείαν απόκριση με το ίδιο μη τύχει και είναι αρκετοί και έρθουν κατά το νησί τούτο (Θάσο).

Τα δε έτη σας είησαν παρά Θεού πλείστα μετ' ευτυχίας

1841 τις 25 Μαρτίου εν Κακιράχη

Ο της υμετέρας πανοσιότητος

όλος πρόθυμος γιαννάκις Οικονόμου

Και αν έχετε ευχαρίστησι

Μαζούλι δεν έχομεν

Τότε ...

Μια φωτογραφία ίσον χίλιες λέξεις, λένε. Και είναι αλήθεια. Βλέπετε στο βάθος το σιδερένιο γεφυράκι, το μόνο στοιχείο που μπορεί να μας προσανατολίσει σήμερα στο χώρο αυτό.

Η παραπάνω φωτογραφία πρέπει να τραβήχτηκε γύρω στα 1928. Όταν κτίζονταν τα Λιμενάρια...

(φωτ. Paul Linden).

και Τώρα

Σήμερα, μετά από 115(;) χρόνια, ακόμα στέκεται εκεί επιβλητικό το σιδερένιο γεφυράκι, αλλά με κολωνάκια που απαγορεύουν τη διέλευση αυτοκινήτων. Θα άξιζε τον κόπο να ενδιαφερθούν (μια φορά στα 100 χρόνια) οι υπεύθυνοι για τη διάσωσή του.

Δε συμφωνείτε;